

פרטיכל מס' 3/30

מישיבת ועדת הכספים

ביום ג', טז' בשבט תשי"א - 23.1.51

נוכחים:

היו"ר ד. צ. פנקס
ב. רפטור
ש. דיין
פ. נפתלי
ד"ר פרד
ד"ר בדר
ד"ר סנה
א. הרצפלד
מ. בדר
א.מ. גניחובסקי

מוזמנים:

ד"ר הנמן - משרד המשפטים
ש. ספינק - מטעם האוצר
מ. אלון - מזכיר הועדה.

סדר היום:

- א. החלטה בדבר מתן ערבות להלוואה בסך מיליון ל"י לטוכנות היהודית.
- ב. דו"ח מבקר המדינה.
- ג. חוק נכסי המדינה.
- ד. חוק הארנונה לפיצוי נזקי מלחמה.
- ה. הערכת הארנונה בבניינים המושכרים למשרדים בערים.
- ו. הדיון על תקציב 1951/52.

הישיבה נפתחה בשעה 09.05

א. החלטה בדבר מתן ערבות להלוואה בסך מיליון ל"י לסוכנות היהודית:

הי"ר ד. צ. פנסט:

עלינו להחליט בדבר הערבות המוצעת לסוכנות היהודית. ההצעה היא, שהממשלה תיחן את ערבותה על הלוואה של מיליון ל"י אשר הסוכנות היהודית תקבל מבנק אפ"ק, לשם הקמת מעברות נוספות. תנאי הערבות אינם ידועים לי. אני יודע ששרם נקבעה התקופה שלה תינתן ההלוואה. הסוכנות רצתה לשלם את ההלוואה במשך עשר שנים; אינני סבור שהבנק יסכים לתקופה זו, אולם זה ענין של מו"ט. אני סבור שיש להתנות, שאותם הבטחונות שהסוכנות רצתה לתת לבנק תמורת ההלוואה, ישמשו כבטחונות לממשלה, במקרה שהממשלה תצטרך לשלם את הערבות. הבטחונות הם, שעבור ש על שכר הדירה הנגבה במעברות מסוימות; שכר דירה זה ייגבה במשך השנים מן המעברות שתוקמנה.

קבלנו שתי החלטות, בקשר עם קבלת דו"ח, ופנייה למשרד הפנים, לשם הסדרת עניני המעברות כמקומות ישוב במדינה. כן אנו מסכמים, שלא יאוחר מהדיון על תקציב שנת 1951/52, תובא לפני בוועדה או לפני הכנסת הצעה להסדר העבודה, לגבי קליטת העלייה. הסדר זה צריך להיות מעשי ותקציבי, בין הממשלה והסוכנות.

ד"ר ברר:

סיעתנו דנה אתמול בכוכד ראש בענין זה. אנו מבינים שמצד אחד, השיטה הקיימת היא פסולה במקורה ואי אפשר להסכים לה, ושמצד שני, יש לפעול לשיפור המצב. הבאנו בחשבון את העובדה, שבתוקף החוק על מתן ערבויות, יש להצבעה נגד הצעת האוצר תוצאות מיוחדות במינן. לא קל למיעוט, במקרה כזה, לק להשתמש בכל חומרת הסמכויות האלו. דוקא צורת-חוק זו מבטיחה שיתוף פעולה מכסימאלי, מתוך דיונים וחילופי-דעות. מטעמים אלה, החלטנו לא להתנגד לקבלת ההחלטה לפי הצעת שר האוצר במקרה זה. אני תקווה שהמצב יתוקן בהקדם, לפי ההחלטות שנתקבלו בסיכום ישיבת אתמול של הוועדה.

ס י כ ו ם
=====

הוועדה קבלה פה-אחד את הצעת שר האוצר לתת לסוכנות ערבות משך להלוואה בסך מיליון ל"י, שהסוכנות תקבל מבנק אפ"ק. שכר-הדירה שייגבה במעברות המוקמות ישמש כבטחונות לממשלה.

הי"ר ד. צ. פנסט:

אינני מצטער על הבירור שהיה בענין זה; היתה לחברים אפשרות לחוות דעתם. אם בכ"ז הגענו לידי החלטה פה-אחד, אני רואה זאת כהישג של ועדת הכספים.

ב. דו"ח מבקר המדינה:

ב. רפפור:

אני מציע להעמיד על סדר היום של הוועדה, באופן דחוף, את דו"ח מבקר המדינה, והערות שר-האוצר על דו"ח זה. קראתי את הדו"ח וההערות עליו, וזוועזעתי. אני סבור שועדת הכספים איננה רשאית להחזיק את הדו"ח הזה בלי תגובה והעברת מסקנותיה לכנסת, זמן רב. אני מציע שהדיון בוועדה ייגמר לא יאוחר מבעוד שבועיים.

הי"ר ד. צ. פנסט:

סעיף זה עומד על סדר יומה של הוועדה, מיום שקבלנו את הדו"ח וההערות. היה לי ספק, אם עלינו לדון מיד בענין זה, או שעלינו לחכות להשלמת הדו"ח, שתהיה, כפי שהובטח לי ע"י מבקר המדינה, באמצע פברואר. באתי למסקנה דומה

לזו שמר רפסור הגיע אליה, כי יש לדון בענין זה סיד. אני מציע שנושא זה יהיה אחד הנושאים שיעמדו על סדר יומה של הועדה בשבוע הבא. אני יכול לקבוע את סועד תחילת הדיון, אך איני יכול לקבוע בדיוק מתי הוא יפתיים, כי דבר זה תלוי בחברי הועדה ובדיון שיהיה כאן.

האם רצוי שלדיון זה יוזמן מבקר המדינה?

ב. רפסור:

אני בעד זה שבישיבה הראשונה נדון בלי נוכחותו של מבקר המדינה. אם יהיה בו

צורך, נוכל להזמין אותו.

ש. דיין:

הדיון יהיה על משרדים שאשכנח הנאשמים בדו"ח. האם אלה שמדובר עליהם בדו"ח יהיו רשאים להשיב על השענות ולהסביר את הדברים?

ד"ר פרד:

אני בעד הזמנת מבקר המדינה. אם אשכנח המדובר בבקורת על מבקר המדינה, הרי זה אינו ענין אישי, ומושב שמבקר המדינה ישמע את הבקורת הזו; אם המדובר הוא על בקורת על המשרדים השונים, מושב שמבקר המדינה יהיה כאן ויסביר את הדברים.

ס. בדר:

אני מציע לא להכנס לבדיקת דו"ח מבקר המדינה, כי זוהי עבודה לשנה. לפי השטאטוס שלו, עומד מבקר המדינה בשלב די גבוה; עלינו לקבל את הדו"ח שלו כדבר קבוע. הדיון שלנו צריך להתנהל על המסקנות. לכן, אין צורך להזמין פקידים ושרים על סנת לבדוק את הדברים שנאמרו בגדם. זהו תפקיד הממשלה, ושר האוצר כבר השיב על השענות.

א. הרצפלד:

אם אנו רוצים להיות עקביים, עלינו להודיע למוסד המבקר ולשר האוצר על קיום הדיון; הם יראו זאת כהזמנה. עומדת השאלה, עד כמה נסתפק בבקורת של המוסד המבקר ובתשובות הממשלה; לכן רצוי ששני הצדדים האלה יהיו כאן.

היו ד. ז. פנס:

השתתפותו של שר האוצר בדיון זה היא טובת מאליה, כיון שהוא משתתף בכל ישיבות הועדה. אני חושב שרצוי להזמין את מבקר המדינה, כי יכולות להתעורר כאן שאלות על אופן עבודתו, ורצוי שהוא ישמע את הדברים. נצטרך לדון על כמה הצעות לשינויים בחוק מבקר המדינה, ולכן רצוי שהוא ישתתף בדיון.

סיכום:

הוחלט להזמין את מבקר המדינה ושר האוצר לישיבת הועדה בקשר עם דו"ח מבקר המדינה שתקיים בשבוע הבא.

ג. חוק נכסי המדינה:

היו ד. ז. פנס:

(קורא את ההסתיונות לחוק נכסי המדינה).
אנו מעבירים את החוק לכנסת.

חוק נכסי המדינה הועבר ע"י הועדה לפנסת.

סיכום:

ד. חוק הארנונה לפיצוי נזקי מלחמה:

היו"ר ד. צ. פנסט:

נתעוררו כמה שאלות בענין הארנונה. מר הרצפלד בקש להביא לוועדה שאלה אחת. בישיבה הקודמת הוחלט בענין זה, החלטנו שועדת משנה קטנה תקבע את יסודות הטלת הארנונה על בנינים חקלאיים, בין בנינים לצרכי מגורים, ובין בנינים לצרכי המשק. ועדת המשנה בהרכב מקוצץ (השתתפו מר נפתלי, מר הרצפלד ואנכי), קבעה שיסודות החישוב יבא ש"כר דירה הנקבע כסטנדרטי. קבענו ש"כר דירה של לירה אחת לחודש לחדר מגורים שגודלו אינו עולה על 20 מ"ר. קבענו את אותה המיכסה גם לגבי בניני משק; אמרנו ש"כר ש"ש שנעשה את החישוב כך, שהארנונה תהיה מבוטסת על ש"כר דירה של 2 ל"י לחודש, בעד דפת ששטחה 40 מ"ר. כן קבענו, שאם בנינים אלה אינם בניני קבע, אלא בנינים העשויים מעץ או ספח, נחשב את הארנונה על בסיס של ש"כר-דירה של חצי ל"י לחודש. לפי חישוב זה, ישלם אכר שיש לו 60 מ"ר למגורים, ו-40 מ"ר דפת, 2,880 ל"י לשנה. אם יש לו סחסן ומיבנים אחרים, הוא ישלם קצת יותר מזה, לכל היותר כ-4 ל"י לשנה. מר הרצפלד מציע לקבוע ש"כר-דירה שונה לשני הסוגים; הוא מציע שנעשה את החישוב לבניני-משק לפי ש"כר-דירה יותר נמוך.

ס. בדר:

אם המדובר הוא על סכומים כה קטנים, אין טעם להבדיל בין שני הסוגים.

היו"ר ד. צ. פנסט:

ד"ר לנדו עורר שאלה שניה, בקשר לסעיף 16(א). (קורא את הסעיף). אנו קבענו שיובאו בחשבון התשלומים ששילמו אנשים למוסד לביטוח שהיה קיים ע"י בנק אפ"ק, וכן גם הפיצויים ששולמו לאנשים. ד"ר לנדו מציע לא להביא בחשבון את התשלומים אלה, מסבות פיסקאליות; הוא טוען שהחלטה זו יכולה להשפיע בהרבה על ההכנסה מן הארנונה, בשנה זו. ניגנה בשעתו סכום של למעלה ממיליון ל"י, שולם סכום של 900,000 ל"י כפיצויים, והעודף הוחזר לאנשים, לפי התקנות. ד"ר לנדו טוען, כי אין הצדקה להתחשב בתשלומים אלה, כי האנשים היו מבוטחים ב"פ, וכי עבר זמן רב מאותו זמן.

פ. נפתלי:

אני מתפלא על הצעת ד"ר לנדו. לא אנו הכנסנו את ההצעה הזאת, להתחשב בתשלומים שנעשו בשעתו, אלא האוצר. איבני סבור שהצעת ד"ר לנדו היא הצעת שר האוצר. ברור שהחלטתנו עלולה לעלות לנו במיליון ל"י, אולם, אם נקבל את הצעתו של ד"ר לנדו, נעשה דבר בלתי מוסרי. סיבהלת העם, כשלא היה לה חוקף חוקי לעשות זאת, פנתה לחוגים שונים בענין הביטוח. חלק מן האנשים נענה לפנייה, וחלק לא נענה. האנשים ששילמו שייכים לחוגים שונים של הישוב. זוהי חובה מוסרית פשוטה שלנו, להביא בחשבון את תשלומיהם של אנשים שעשו מה שעשו מתוך רצון טוב. איבנו צריכים לקפח אותם בעד היענותם. אני מציע לדחות את הצעת ד"ר לנדו.

היו"ר ד. צ. פנסט:

אני סבור שמר נפתלי צודק, ואין אפשרות לקבל את הצעת ד"ר לנדו.

ס י כ ו ם
=====

הוחלט לא להכריע בין בתי-מגורים לבין בניני משק, לגבי הערכת ש"כר הדירה לצורך חישוב הארנונה.

הועדה דחתה את הצעת ש"כר לנדו, לא להתחשב בתשלומים שנעשו בזמן שהיה קיים המוסד לביטוח ע"י בנק אפ"ק, ונפיצויים ששולמו לאנשים ע"י מוסד זה.

ה. הערכת הארנונה בגנינים המושכרים למשרדים בערים:

ה'ו' ד. צ. פנקס:

אני מביא לפני הועדה את ענין הערכת הארנונה בגנינים מושכרים למשרדים בערים, לפי בקשת התאחדות בעלי-הבתים. הם הצביעו, במכתב, על חשבונות שונים, שהתרשטתי מהם. נתנו לי דוגמה של בית-תפארת בתל-אביב, ברח' אלנבי פינת שד' רוטשילד. בעל-בית זה הראה לי שהוודקו נערך אצלו, לפי ערך ההכנסה הרשמית של 6,700 ל"י. לפי החישוב שלנו, ערך הבית הוא 100,000 ל"י, והארנונה לשנה תעלה ל-750 ל"י. בעל-הבית הראה לי חשבון, שלפיו הרווח בשנה הקודמת היה 1,800 ל"י. כלומר, הוא יצטרך לשלם 40% מהכנסתו לארנונה. הוא טוען שבית זה עלה לו בסכום של 50,000 ל"י, סלבר הקרקע בעל-הבתים טענו, כי השווי השנתי נערך גם בהתחשב עם ערך הקרקע, אולם, את הקרקע אין צורך לבטח. הערכת ההכנסה מבוססת על ערך האיזוטיפיצייה בקרקע, כי שכר הדירה הוא פונקציה של ההשקעה, הכוללת גם את ההשקעה בקרקע.

ג'ר הנמון:

השווי נערך לפי המיבנה ולא לפי הקרקע. השווי השנתי הנקי מבוסס על שכר דירה; אינני יודעת אם השוכר משלם גם בעד הקרקע; ההערכה אינה מתחשבת עם זה. לשעשה, הערך שאנו קובעים אותו, בנוי על שכר הדירה שבעל-הבית מקבל למעשה.

פ. נפתלי:

אם הארנונה מבוססת על שכר-הדירה, הרי יש הבדל בשכר הדירה, לפי סקום המצאות הקרקע שעליה ניבנה המיבנה. אם אותו הבית היה עומד במקום אחר, היה שכר הדירה שדייריו היו משלמים, שונה. אולם, מנקודת מבט בטוח, נכס כזה הנמצא במקום שבו הקרקע יקרה מאד, הוא בעל ערך גדול מאד, אני משפט אם עלינו לראות דוקא במקרים כאלה, את אי-הצדק שבחישוב, בייחוד כשאינני יודע, אם החישוב הזה של הדיבידנדה הוא צדק מדיק.

ס. בדר:

מה פירוש ההודעה, שהבית הזה שהוזכר קודם, בית-תפארת, עלה רק 50 אלף ל"י? יש היום שיטה, הואיל ודמי-מפתח אינם חוקיים, להוריד אותם מהוצאות הבנייה. אני מכיר את בית-תפארת, ומניח שהוא עלה יותר מ-50 אלף ל"י.

ד"ר פרדר:

קשה לשער שבנין המושכר למשרדים, בסביבת אלנבי-שד' רוטשילד, נותן הכנסה כ"כ קטנה. אני חושב שמוצדק להקטין במקצת את האחוזים שצבצב בקשר לאובייקטים שערכם מסכום מסוים. בכל שיטת בטוח ישל דירוג מסוים. אינני מוכן לקבל את כל הניסוקים, אבל אני מוכן להצביע בעד הגבלה.

ש. דיין:

הצעתו של ד"ר פרדר אינה מוצדקת, כי הוא מציע לקחת ממי שהשקיע יותר ומקבל יותר, סכומים יותר קטנים. דבר זה אינו מובן לי.

ס. בדר:

אם מבטח גדול יכול לאבוא לחברת ביטוח ולדרוש הקלות מסוימות, על סמך זה שהוא מבטח גדול. אני יודע שהסבה שיחידה שבגללה עשה אצדא ל נתנו הנחות לקבוץ המאוחד בעניני ביטוח, היתה זו שהערך המבוטח היה גדול מאד, אך גם ספוזר על פני שטח גדול, ולכן פידת הסיכון בו יותר קטנה. אולם, דוקא במקרה של בנין גדול ויקר, אי אפשר לתת הנחתה, הואיל ומידת הסיכון בו היא גדולה, בגלל ריכוז הנכס. את זאת אני אומר, בלי לדבר על כל ענין של פרוגרטייה וכו'.

ד"ר פרטר:

איננו מדברים על אובייקט אחד, שמעתה טענות, ששתי לירות לשנה, זה סכום גדול מדי

בשביל חקלאים. אני חשבת, שהיום, האפשרויות בחקלאות הן יותר גדולות מאשר בעיר, שבה צריכה המדינה להגדיל את האפשרויות. אינני רואה כל אסון בנתינת החנויות מסוימות לרכוש העולה על סכום מסוים.

פ. נפתלי:
אתה טוענת אם אתה סבורת שאפשר להשוות את הבתים הגדולים האלה עם הבתים במשקים.

א. הרצפלד:
בשקול דעת ראשון חשבת, שהואיל ואין כוללים תשלום ארנונה עבור קרקע, צודקת טענת התאחדות בעלי הבתים. אולם, שכר הדירה אינו כולל את הקרקע, אלא את שווי הבית, שנערך, למעשה, עם הקרקע. את הביטוח מקבלים בעד שווי הבית; דכן יקבלו את הפיצויים בעד שווי הבית, הכולל גם את ערך הקרקע. משחזרים מן המס קרקע שאין עליה בנין; אולם, קרקע שיש עליה בנין, מהווה חלק בלתי נפרד מן הבנין.

ד"ר הנמון:
למעשה סבובם השווי השנתי הנקי לגבי בנינים חדשים, לא לפי שכר הדירה הנכון, אלא לפי שכר דירה יותר נמוך.

הינ'ר ד. צ. פנס:
דבר זה נכון רק לגבי העירייה. בעלי הבתים טוענים שהם ישלמו בעד ארנונה יותר משהם משלמים בעד וורקו. מס הרכוש העירוני מגיע ל-10% מן ההכנסה בזמן שהארנונה מגיעה ל-13.5% מן ההכנסה.

אם יש לשנות משהו, לדעתי צריך לשנות את המולטיפליקאטור, ולא להוריד מן השווי הסמוצע של המגרש.

בעלי הבתים טוענים, שכל מי שישלם ארנונה, יוכל להעביר את ההכנסה אותה בחשבון הקאלקולציות שלו; דבר זה נכון לגבי חנויות, לגבי משק ולגבי העשייה. הם אינם יכולים להעביר את תשלום הארנונה על הדיירים.

בעלי הבתים שואלים, מדוע צריכה הפרמיה הבנויה על שכר-דירה, להיות שונה מן בתי-טגורים לבין בתי-עסק או משרדים. הם טוענים, שעצם ההבדל מתבטא בגובה שכר-הדירה.

בעלי הבתים טוענים, שאם חלילה תיחרס חנות, ההפסד יהיה קטן יותר מאשר אם תיחרס דירה. בחכרת ביטוח, מבטיחים חברה בפחות משמבטיחים דירה.

לבעלי הבתים יש טענה נוספת, שאיני מקבל אותה. הם אומרים, שכיון ולעצם הדיירים הם השולטים על הדירות, יש להעביר אליהם לק חלק מן התשלום - הם דורשים שהדיירים ישלמו 75% מן הארנונה. אני אומר שטענה זו אינה מוצדקת, כי אם יקרה משהו לבית, יצטרך בעל-הבית להדייר לשלם דמי-מפתח על-מנת לקבל דירה אחרת, כי בעל-הבית לא יהיה חייב לתקן את הירחוק. כיון שהדייר לא יקבל פיצויים, הוא אינו חייב לשלם ארנונה.

אולם, בהתחשב עם העובדה שבעל-הבית אינו יכול להעביר את תשלום הארנונה לצרכן, כמו אחרים, אני מציע להוריד את המולטיפליקאטור שלפיו אנו מעדיכים את שכר-הדירה, אינני יכול לתת תשובה לשיעור לשאלה, מדוע צריך לשלם על עסק שכום גדול יותר פעמיים.

טענה נוספת של בעלי-הבתים היא, כי בעלי-העשייה יכולים לרשום אמורטיזציה על המכונות שלהם עד 50%; הם דורשים לעשות זאת גם בקשר לבנינים.

הצעתי היא, לא להפלות בין משרדים ודירות אחרי שהארנונה בנויה על הוורקו. כן אני מציע לשנות את המולטיפליקאטור לגבי משרדים, פ-12, 15, ו-16/2, ל-10, 12, ו-14.

פ. נפתלי:
אינני מקבל את הדעה, שכל ההבדל בין משרדים ודירות מתבטא בוורקס. לפי דעתי, מצבו הכלכלי של בעל-בית המכיל משרדים הוא טוב יותר ממצבו הכלכלי של בעל-בית המכיל דירות, בפרט כשהדירות ישנות. דבר זה מתבטא גם בחוזים בין בעל-הבית והשוכרים. אנו רצינו להקל על הבתים הישנים הטובלים ע"י ההגבלות של שכר-הדירה, ולכן נתנו הקלות למוג מסוים של בניינים. איננו יכולים להרחיב מדי פעם את ההקלות לבניינים נוספים, כדי לסיים את הוויכוח הזה, אני מוכן לקבל את הצעת היו"ר בקשר לשינוי המולטיפליקאטור, אולם אינני מסכים להקלות נוספות.

ד"ר פרדר:
אני סבור שאין זה נכון שאין הבדל בין בניינים המכילים משרדים, לבין בניינים המכילים דירות, מצב הבניינים המכילים משרדים טוב יותר, גם בקשר להכנסות, וגם במקרה של מכירה. לכן מספיק היה אם נתחשב במולטיפליקאטור ונקטין אותם, אך אין צורך בהשוואה גמורה בין שני הסוגים של בניינים.

היו"ר ד.צ. פנקס:
אני מוכן לקבל את הצעת מר נפתלי וד"ר פרדר, בהנחה שיובא הסדר חדש בעניני שכירות, כמו שאמר שר המשפטים.

האם בעל הבית יכול להעביר את תשלום הארנונה על הצרכן, כמו אחרים?

ס י כ ו ם :
=====
הוחלט לכתוב בסעיף 4 (א) "10" במקום "12";
בסעיף 4 (א) (2) - במקום "15", "12"; בסעיף
4 (א) (3) - במקום "16,5", "14".

החוק ולוח ההפתיגויות בקשר אליו יועברו לכנסת בתחילת השבוע הבא.

נשמרה זכות למר דוקח (החולה) להכניס הפתיגויות לחוק הארנונה לפיצוי ניזקי מלחמה.

ו. הדיון על תקציב 1951/52:

היו"ר ד.צ. פנקס:
קבלתי הודעה מיו"ר הכנסת, שהמושב הנוכחי של הכנסת יפתים ביוני. על יסוד זה, כתבתי לשר האוצר שלדעתי עליו להגיש את התקציב לוועדה, לא יאוחר מאשר באמצע פברואר, כדי שנספיק להביאו לכנסת לאישור. הקושי הוא בזה ששר האוצר נדרש לנסוע לאמריקה במרץ בקשר עם ה"בונד-אישי". אני חושב שוועדת הכספים, אשר בה יתלו כל פיגור בענין זה, צריכה לדרוש את התקציב מהממשלה לא יאוחר מבחודש פברואר. אני מציע לקבל זאת כהחלטה.

ב. רפפור:
אינני חושב שאנו צריכים לקבל החלטה כזו, מבחינה פורמאלית. אולם, אינני מתנגד לכך שהוועדה תביע את דעתה, שרצוי להגיש את התקציב לזמן.

ס י כ ו ם :
=====
הוחלט לבקש את הממשלה להגיש את התקציב לוועדה לא יאוחר מאשר באמצע חודש פברואר.